

ביקור הנהלת הענף באיזור לכיש

לאחר ביקור במכון החליבה הוצע להרוס את הקיר המזרחי לשם שיפור האיוורור. כל המבקרים התרשמו יפה מניקיון של הבהמות ומהניקיון במיבנים ובציוד.

צוות העובדים. עוסקים בעבודת הענף 4 חברים בס"ה, ללא חלוקת תפקידים ביניהם. עומס העבודה הוא רב. כמות ימי העבודה לפרה ולבניה הבקר הנלווים — 9-10 בשנה. עבודה בריפוד לא נכללה בחשבון זה. הוצע להגדיל את צוות העובדים, ואם אין עובדים מקצועיים, אפשר להעזר בעובדים רגילים שישחררו את הרפתנים מהעבודות השיגריות. רכז הענף לא הסכים לפתרון זה.

בריאות העדר. הודות לטיפול המסור של העובדים וההקפדה על הניקיון, השתפר במידה רבה מצב הבריאות ואין מתאוננים על מחלות עטין ותמותה בולדות רכים.

ההזנה. המזון המרוכז מהווה 70% של התפריט. את התערובת מכינים במשק. המספוא הגס הוא: עשב רודס קצור, תחמיץ חורפי ושתי טונות שחת לפרה בשנה. התנובה הממוצעת בשנה האחרונה — 6100 ק"ג חלב עם 3.3-3.4% שומן.

התעורר דיון בשאלת הספקת המ"מ. לדעת אנשי הנהלת הענף מוטב להתקשר במכון מרכזי ולוותר על התקנת התערובת במשק, כיוון שהחיר סכון של 2-3 ל"י על טונה אינו מצדיק העסקת עובדי המשק במכון תערובת מקומי. צוין עוד שבמשק אין אפשרות לפקח על טיב התערובת, כפי שזה נעשה במכון מרכזי. בעת הדיון על התחמיץ החורפי נתגלה שהוא יקר יתר על המידה.

לשם ביצוע תקין של ההזנה מסומנות הפרות בחוטים פלאסטיים צבעוניים באוזניים (במגמה לבצע הזנה כמעט אינדיבידואלית). אולם המבקרים התרשמו שהעובדים אינם משתלטים כנראה על המצב והצביעו על המצב הגופני (הקונדיציה) הבלתי אחיד של הבהמות — יש פרות מדושנות ויש מדולדלות. המבקרים הציעו, לשם תיקון המצב, להגיש מ"מ גם במכון החליבה ולארגן

ביום 3.10.65 נערכו ביקורים בקיבוצים כפר-מנחם ועין-צורים, במכון התערובת בקיבוץ משרי אות-יצחק ובמכון התערובת במושב גאליה. ביום 4.10.65 נערך ביקור במושב ניר-ישראל.

בקיבוץ כפר-מנחם

השתתפו בביקור ובסיוור במשק זה: א. לוי, שלמה גל, פרופ' רענן וולקני, ד"ר חנן נוימרק, צבי מרגלית, בנימין לב, ג'אמיל עובדיה, סטפן לישניבסקי, חברים מהמשק ונציג הוועדה האיזורית.

ואלה הנושאים שדנו בהם:

שיכון העדר. מצאו שאין הוא מוצלח מבחינה טופוגראפית והוצע לשפר את האיוורור. לרשות המשק יש כמויות גדולות של קש, אולם העובדים בענף רוצים להשתחרר מעבודות הריפוד בחלק מהמיבנים, או אף בכולם. טוענים שאין שימוש לובל האורגאני, שהולך ומתרבה. אנשי המשק הציעו להצר את הסככות מ-7 מטר ל-5 מטר, לרצף בבטון את כל השטח ולצפותו בגומי. חברי הנהלה של הענף פסלו הצעה זו, כי מצאוה יקרה מאוד, בלתי היגיאנית ומרבה עבודה בשמירת הניקיון. הוצע, במקום זה, לרצף פס ברוחב של 2 מטרים (ליד האיבוס), לצפותו בגומי או לא לצפותו, ולהתקין בהמשך הפס המרוצף תעלת-סורג, או מפצמות, או שטח רבי-צה על רפד עמוק. הצעה אלטרנטיבית, שנראית בעיני המבקרים טובה יותר — להתקין מפצמות במקום רצפת בטון (ברוחב 2 מ') ובהמשכן — מרבץ בלתי מרוצף על רפד עמוק. נמסר, בהזדמנות זו, שלא הושג אישור לשחרור ציפוי הגומי ממכס.

4. הקמת יחידת הקפאה ארצית לזירמה, וכן בנקים לזירמה;

5. רצוי לבדוק אם אפשר יהיה לייעל פעולות שונות של מכוני ההזרעה ע"י ריכוזן תחת קורת גג אחת.

דן קלי

השרות להזרעה מלאכותית

טרום בשני הימים הראשונים לחיי הוולד וכן השימוש בחומרים אנטיביוטיים, הם הם שגרמו להבראה בדיר היונקים. אמנם ההוצאה לתכשיר רים אנטיביוטיים לכל עגל מגיעה ל-15 ל"י, אבל נוכחו שיש שכר להוצאה זו. היונקים מקבלים בשבוע הראשון לחייהם חלב מלא ואחרי זה עוברים בהדרגה לתחליף חלב.

ענף העגלים. מגדלים אותם עד לגיל של 16 ח' ומשקלם ברוטו נע סביב 520 ק"ג; בגיל של שנה, רובם מגיעים למשקל גוף של 400 ק"ג. קובעים את מועד הוצאתו של כל עגל לשוק תוך מגמה לזכות בסיווג הטוב ביותר. הערכת הטיב הרצוי נעשית לפי מראה העגל ולפי טביעת העין של המטפלים. נהגים גם להוסיף לתפריט העגלים, בשלב האחרון של הפיטום, 3 ק"ג שחת מסוג ב'. מסתבר שהודות למבחן הטיב לפי מראה-עיניים והוספת השחת למנת מ"מ בת 8-6 ק"ג מצליחים בעין-צורים להשיג בעגלי המרבק תפוקה של 58%-59%.

שונות. העגלות מקבלות מזון מרוכז (עד לגיל של 6 חודשים) ללא הגבלה, והמנה עולה בהדרגה עד ל-4 ק"ג ביום. כשמתחילים להוציאן למרעה, מצמצמים את מנת המ"מ ל-3 ק"ג. מתחילים להזריע את העגלות בגיל של לא פחות מ-15 חודש. מנת ההכנה לפרות, לששת השבועות הראשונים של תקופת היובש, היא 6 ק"ג מ"מ ובשבועיים האחרונים שלפני ההמלטה — 8 ק"ג. את תערובת המ"מ מכינים במשק, ואין מוכנים לחדול מזה כיוון שמעוניינים לנצל את הצידוד המצוי במשק. הרבה צרות נגרמות בימות החורף מהבוץ. כדי לשמור על הקש בחורף נעשה ניסיון לכסות את הערמות ביריעות פלאסטיק, אולם הניסיון נכשל בגלל כירסום היריעות ע"י עכברים.

בשעת בדיקת המיבנים הומלץ להרוס את אחד הקירות למען שיפור האוורור. כשבדקו את כלי-העזר לטיפול בתחמיץ, למילוי המיכל ול-כריית התחמיץ, מצאוהו כבלתי מתאים, כיון שהוא מחבל בדפנות ערימת התחמיץ, פוגע בשלמות קרקעית התפירה, וכן אין הוא נוח

את הגשת המזון לפי "קבוצות הזנה", כנהוג במשקים אחרים.

לשאלת הגדלת העדר. קנו בזמן האחרון 25 פרות והצליחו בהן, אולם אנשי הנהלת הענף הזהירו מפני הרחבה, בהצביעם על המחסור בעובדים, פוטנציאל העדר, אף בהיקפו הנוכחי, אינו מנוצל במלואו וזה משתקף בירידה התלולה בתנובות מיד אחרי ההמלטה. יעוצה העצה להתמסר קודם כל לפתרון בעיות העבודה והאיר-גון בטרם יגשו להגדלת העדר בקצב מזורו.

קיוצן עין-צורים

בסיוור במשק זה השתתפו כל אלה שהיו בכפר-מנחם והצטרפו אליהם אנשי המקום. הדויר נים במשק התרכזו בנושאים הבאים:

הזנה. כאן נהוגה רעיית העדר במרעה זרוע. שטח המרעה — 50 דונם ורוצים להגדילו עד 70 דונם. בעבר הגישו לבהמות גם תלתן, אולם בזמן האחרון חדלו מזה. מובעת ההשערה שהוצי את התלתן מהתפריט גרמה לירידה בתנובה מ-5520 ק"ג ל-5425 ק"ג (תולים את הירידה גם במעבר לשתי חליבות במקום 3 חליבות). אחוז השומן בחלב הוא 3.45. רוצים לחזור ל-3 חליבות. הפרות רועות משעה 4 אחה"צ עד לחליבת הלילה. העגלות עולות על השטח אחרי הפרות. כל יום מקצים לרעה שטח חדש בן 5 דונם. בגלל הוצאת העדר למרעה, קשה לקיים "קבוצות הזנה" נפרדות, לכן יש לכל פרה מקום קבוע בסככה והזנתה במ"מ היא אינדיבידואלית. בנוסף למרעה מגישים סלק, תחמיץ, קליפות הדרים טריות ושחת. את התחמיץ מתקינים מקודקודי סלק-סוכר. בעונת הקליפות של פרי-הדר מוסיפים על המנה קליפות כותנה (לפי הרושם של הרפתנים, משפיעה תוספת זו על העלאת אחוז השומן בחלב). העדר מונה כיום 120 פרה, 110 עגלות מכל הגילים ו-80 עגלים.

השיכון ליונקים. המבקרים התרשמו טוב מאוד מהמיבנה הזה. הוא מאוורר טוב מאוד ואפשר גם למנוע רוח-פרצים ע"י כיסוי פלאסטי מיוחד בעונת החורף. בעבר נפסדו במשק זה הרבה וולדות רכים, אולם כיום שונה המצב לטובה; מניחים שההגמעה החופשית בקולוס-

למנוע פחת ולשם חיסכון בשקים. בדרך כלל אומדים את פחת התערובות, בתנאי החלוקה הרגילים במושבים, ב-3%~4%, ובגאליה הוקטן הפחת עד ל-0.5%. מן הראוי לארגן חלוקה בשיטה זו גם בענף הבקר.

ביקור במושב ניר-ישראל ביום 4.10.65

בביקור זה השתתפו: אוריאל לוי, שלמה גל, חיים שור, צבי מרגלית, בנימין לב, עופר קרול, משה קאופמן מנגבה, ישראל גרמן מכפר-מנחם, שלמה קלמן מגת, ג'אמיל עובדיה, אורי קרן, גד עציון מניר בנים, שמואל שפיגל (רכז גוש), אברהם נבו מעין-צורים, צבי ספרן (מדריך למספוא), פודור יהודה מניר בנים, ברוך רבל ומרדכי הנדלר (חברי הוועד).

אחרי שנמסרה אינפורמציה על מצב הענף במושב זה, נידונו הבעיות דלהלן:

השימוש במזון מרוכז. הושמעה מפי המבקר רים הדעה שכמות של 3100 ק"ג תערובת לפרה ולבניה-הבקר הנלווים בשנה אינה מספקת את מלוא התצרוכת. יש להגדיל את מנת המ"מ ובכך תושג העלאת התנובה. על המדריכים המקצועיים מוטל להפנות את תשומת לב בעלי המשקים לשינוי זה, אלא שקיימים קשיים במושב זה בביצוע ההדרכה כיוון שהעברית אינה שגורה בפיהם של המתישבים, ואין שפה משותפת ביניהם לבין המדריכים. קושי נוסף בהרחבת השימוש במ"מ — אמצעי מימון מוגבלים.

ייצור המספוא במשק. יחידת השטח היא בת 28 דונם; כמות מייחשקיה ליחידה משקית — 13,500 מ"ק. לרשות המושב פרדס משותף ו-1500 דונם פלחה בעיבוד משותף. אין מגדלים שחת בשטח הפלחה, כי לדעת המתיישבים כדאי יותר לקנות שחת מהחוץ. אפשרויות ייצור המספוא הן איפוא מוגבלות למדי, ויש לקנות רובה של האספקה בחוץ, בייחוד לגבי משקים שהגדילו כבר את יחידת העדר מעל ל-20 ראש. למעשה ענף הבקר, הינו הענף העיקרי במושב זה ורק חברים בודדים מעדיפים את ענף הלול, או את גידול הירקות על פני ענף הבקר.

בעיות העבודה. רוב המתיישבים הם בגיל של 45 שנה ולמעלה מזה והעייפות מתחילה לתת

לטיפול בתחמיץ תירס או ש"ש והוא מוגבל לשימוש בתחמיץ קודקודים בלבד.

נמסר לאנשי הנהלת הענף שהפרות אינן נפגעות באופן קשה בדלקות עטין. דובר עוד בשאלת מתכונת החלבון בתערובת עגלי-המרבק, שמצאוה גבוהה מדי (14%) והוצע להסתפק בתערובת שמכילה 10% חלבון. גם במשק זה הושמעה האזהרה לא להיחפז בהרחבת העדר מחמת החשש של מחסור בעובדים.

מכון התערובות במשואות-ייצחק

לביקור במשק זה הצטרף גד שט. המכון שבמשק זה הוא בבעלות אירגון הקניות של „הפועל-המזרחי“. הוא מספק בס"ה 1300 טונות תערובת, בכלל זה 450 טונות לענף הבקר, ליישובים בלכיש והנגב. עסוקים במכון 8 עובדים. מתקנים 2 סוגי תערובת — לפרות ולעגלים. היעף המקצועי להרכבת התערובות הוא בנימין לב; פעם בחודש (בערך) נערכות בדיקות התערובת במעבדה. מחיר התערובת נקבע בכל חודש, ועם עריכת מאזן המכון בסוף השנה נמצאת האפשרות להחזיר לקונים לירה אחת לחשבון כל טונה. מתכננים הובלת המ"מ בתפזורת.

מכון התערובות במושב גאליה

מנהל המכון, משה אשכנזי, מסר פרטים אלה. היעף הייצור הוא 350 טונות תערובת לחודש. הנהלת המכון אירגנה חלוקת התערובת למשקי הלול בצורה חיסכונית ביותר, לפי השיטה דל-הלן: במכון שוקלים במאזניים אוטומטיות את כמויות המזון הנדרשות ע"י בעלי המשקים ומנות אלו נשפכות לתוך 4 תאים, בעלי כושר קיבול של 1/2 טונה לכל תא, שהותקנו על עגלה מיוחדת. מעגלה זו מוזרם בכל משק המזון, באמצעות חילזון שבתחתית העגלה, לתוך משאבה, השואבת את התערובת לתוך מיכל שליד הלול; מחיר מיכל כזה הוא 300 ל"י, והוא בעל כושר קיבול של טונה אחת. מחייבים את קוני התערובת ב-1.5 ל"י לכל טונה לכיסוי הוצאות ההובלה בשיטה זו. בעלי המשקים מתכוננים להקים מיכלים נפרדים ללולי האפרוחים, כדי

במיבנים, בציוד וכ"י יבטיח את הריווחיות, אם כי צפויה התייקרות השירותים ובאותו זמן גם פחיתת ההכנסה הנקיה? ומהי הסיבה לירידה במתכונת השומן, ומהי הדרך לתיקון הדבר? איך להילחם בעקרות? ולמה אין די מומחים לטיפול בטלפיים? כן הביעו את אי-שביעת הרצון מהיחסים עם סוכן מכונות החליבה של אלפא-לאוואל ושאלו כיצד לשפר את היחסים שבין בעל המשק לבין הרופא הוואטרינארי, כשמתגלית אי-הבנה ביניהם? ומי יממן את פיתוח הענף? בסוף, הובעה גם הדרישה שיובטח מחיר קבוע והוגן לליטר החלב המובא למחלבה, כדי שאפשר יהיה לקיים את הענף בריווח, ללא אפתעות באפשרויות השיווק וברמת המחירים.

בשם הנהלת הענף סוכמו הדיונים ע"י אורי-אל לוי והוא התעכב על סעיפים אלה: בדרך כלל אין הכרח בהקטנת הענף, אם כי בדיונים על המדיניות בענף באים לעתים בהצעות לצמצם את ייצור החלב כדי הספקת חלב-שתייה בלבד. אולם יעוצה בכל זאת העצה להאיט את קצב התרחבות הענף. אין סיכוי למימון ההרחבה (מיבנים וכ"י) מתקציב הפיתוח, כי אין כל הקצבה לענף הבקר, ורק במקרים מיוחדים תי-תכן הגשת עזרה כלשהי לפיתוח הענף.

כדי להיטיב את מתכונת השומן בחלב, יש להזין את הפרות בשחת טובה וזולה. כשמופיעים קשיים בהגשת העזרה הוואטרינארית, יש לבוא בדברים עם הנהלת "החקלאית", הואיל והנהלת הענף במשרד החקלאות אינה מתערבת בעניינים אלה. לשם שיפור היחסים עם סוכן מכונות החליבה — לפנות להתאחדות מגדלי בקר. נכון שאין די מומחים לטיפול בטלפיים והתנהלה מוכ-נה לדאוג להכשרתם, אם יימצאו מועמדים לתפ-קיד זה. לשם ביצוע טיפולים שיגורתיים בטלפיים, די בהכשרה במשך 5-4 ימים, ורצוי הדבר שיימצא חבר בכל מושב שיסכים להטיל על עצמו תפקיד זה.

הדו"ח רוכז —

ע"י א. ד. פלג

את סימניה בהם; הצרה היא בכך, שאין הנורע מוכן לשאת בעול של עבודה פיזית קשה. התוצאה — רכישת טרקטורים וציוד מיכאני, כשלמעשה אפשר לבצע את העבודה בבהמת-עבודה. השאיפה הזו להשתחרר ממאמץ פיזי כלשהו גררה אחריה גם הוצאת התירס מהמחזור והחלפתו בעשב רודס, ועקב שינוי זה בגידולים בטלים גם הטרקטורים מעבודה. התקנת התחמיץ כרוכה בהשקעות כספיות גדולות (להקמת מיכ-לים ורכישת ציוד) ומשום כך, כמעט שאין מייצרים תחמיץ כלל.

את תערובת המ"מ קונים באשקלון, ממכון פרטי. אין יודעים מי קובע שם את הרכב התערובת; מבחינים לעתים קרובות בשינויים בהרכב התערובת, לא באמצעות בדיקה במעבדה, אלא על יסוד התנודות שחלות במשקל יחידת הנפח. חשים בהשפעה רעה של התנודות בהרכב. קניית המ"מ מבוצעת ע"י האגודה המקומית, כשם שזה נהוג בקניית שאר סוגי האספקה — קליפות-הדר, קודקודי-סלק וכדומה. קונים רק סוג אחד של תערובת.

תחנת ריכוז החלב שופרה בזמן האחרון, אולם מדאיגה ההוצאה הגדולה לריכוז החלב ולטיפול בו, והיא הפוגעת קשה בהכנסתו של ייצור החלב. מדי שבוע, בערך, נעשות בדיקות החלב לשומן ומתגלים הפרשים ניכרים בתכולת השומן שבחלב המשקים השונים.

הנולצות הוועדה. יחידת העדר למשק, שלא תעלה על 25 ראש. האספקה לראש מבוגר תתבסס על $\frac{1}{3}$ דונם עשב רודס, תחמיצים מגידולי-בעל ושלחין ל-180 יום, ו-5 טונות מספוא בצורת קליפות הדר, קודקודי סלק וכ"י. יעוצה העצה לא להרבות בגידולי מספוא במשק ולהג-דיל את השימוש במ"מ.

בשיחה שבסוף הביקור העלו אנשי המקום את בעיות הענף והביעו את חרדתם לגורלו בעתיד הקרוב, בציינם את המגמה לחיסול הענף במספר משקים. הם שאלו: היש תקווה שייעול הענף בסעיפיו השונים — בהזנה, בהובלה,